

Rikthimi I Diktrinës së Brezhnievit

Article by Richard Robert

March 23, 2022

Pavarësisht paralajmërimeve, pushtimi i Ukrainës e befasoi botën. Për shumë njerëz, Ukraina supozohej të ishte një mjet pazaresh në një lojë më të gjerë gjeopolitike. Ajo që kjo pikëpamje anashkaloi tragjikisht ishte vendi qendror i Ukrainës në botëkuptimin e Vladimir Putinit dhe historia shumë më e gjatë e imperializmit rus.

Magjepsja e sovranistëve evropianë për Rusinë e Putinit përmbante gjithmonë një paradoks: qëndrimin e regjimit të tij ndaj vetë parimit të sovranitetit. Nëse kontradikta ishte bërë gjithnjë e më flagrante prej vitesh, pushtimi i Ukrainës e konfirmon në mënyrë eksplicite dhe brutale. Rusia e Putinit i është kthyer “teorisë së sovranitetit të kufizuar” të formuluar në vitin 1968 nga Bashkimi Sovjetik për të justifikuar shtypjen e Pranverës së Pragës.

Ajo ishte tashmë e dukshme në negociatat jopërfundimtare për Ukrainën, të zhvilluara në Janar të vitit 2022. Palët kryesore të interesuara nuk kishin asnjë zë për këtë çështje, ndërsa Rusia dhe Shtetet e Bashkuara negociuan drejtpërdrejt. Dikush mund të tregojë një simetri të caktuar midis Moskës dhe Uashingtonit në këtë aspekt, dy fuqi që u kthehen zakoneve të tyre të Luftës së Ftohtë. Por ka një ndryshim thelbësor midis dy kryeqyteteve: rastësia nga ana e Shteteve të Bashkuara nuk pengon njohjen e tyre themelore të së drejtës për vetëvendosje; Rusët e kanë hedhur poshtë këtë koncept qendror në marrëdhëniet ndërkombëtare.

Fjalë, fjalë, fjalë

Qëndrimi i Rusisë ndaj sovranitetit është sigurisht i ndryshueshëm, për të mos thënë i zhdërvjellët. Merrni parasysh ndërhyrjen e vitit 2008 në Gjeorgji për të “mbrojtur” Osetët dhe Abkazët, referendumin e rrufeshëm që dha pretekstin për aneksimin e Krimesë në vitin 2014 dhe “mbrojtjen” e Rusisë ndaj banorëve të Donbasit të shtypur nga “fashistët” e Kievit për gati tetë vite. Në vitin 2021, Putin foli për frikën e një “gjenocidi” në Donbas. Rusia, mbrojtëse e popujve?

Kujtojmë fjalët e ministrit të Jashtëm rus Sergej Lavrov, të thëna në shkurt të vitit 2014 në Konferencën e Sigurisë në Mynih: “Do të citoj gjithashtu fjalët e një zëdhënësi të Departamentit të Shtetit të SHBA-së, i cili tha se Shtetet e Bashkuara shpresojnë që në Ukrainë të formohet një qeveri që do të sigurojë unitetin politik dhe prosperitetin ekonomik të mbështetur nga FMN dhe përmbushjen e aspiratave të popullit ukrainas për një të ardhme evropiane. Nëse ky është një konfirmim i lirisë së zgjedhjes, atëherë një liri e tillë për popullin ukrainas interpretohet në një mënyrë mjaft të çuditshme. Zgjedhja po imponohet, gjë që ne, Rusia, nuk duam dhe nuk do ta bëjmë”.

Our latest edition - Moving Targets: Geopolitics in a Warming World - is out now.

It is available to read online & order straight to your door.

[READ & Order](#)

Tani që konfuzioni relativ që mbretëroi në shkurt të vitit 2014 është zhdukur, ne mund ta kthejmë vëmendjen te dy pohime që rezultuan të pavërteta:

Së pari, “Po imponohet një zgjedhje”? Asgjë në atë kohë nuk e bëri të mundur afirmimin e kësaj në një mënyrë kaq të vendosur dhe gjithçka tregon sot se populli ukrainas zgjodhi Perëndimin në autonomi të plotë.

Pastaj, “Çfarë, ne, Rusia nuk duam dhe nuk do të bëjmë”. Në vitin 2014, ishte shumë e rreme. Një kandidat presidencial u helmua në vitin 2004. Vitet 2005-2009 panë tre “luftëra gazi” midis Rusisë dhe Ukrainës. U shtua presion për të ndikuar dhe kufizuar zgjedhjet e Ukrainës gjatë presidencës së Viktor Janukoviçit, nga viti 2010 deri në 2014. Që nga viti 2014, Rusia ka mbështetur aktivisht dhe hapur kryengritësit në Donbas dhe ka kërkuar me të gjitha mjetet e mundshme të dobësojë shtetin ukrainas. Ironikisht, natyra masive dhe eksplicite e presionit rus punoi për të ngurtësuar vendosmërinë midis ukrainasve, duke përforcuar dëshirën e tyre për t’u distancuar nga Rusia, kulturalisht, gjuhësisht, politikisht dhe strategjikisht.

Kjo divergjencë na ka çuar në një situatë të blloqeve kundërshtare, një rikthim në logjikën e Luftës së Ftohtë. Edhe Traktati i Varshavës i zhdukur rishfaqet në formën e Organizatës së Traktatit të Sigurisë Kolektive, e cila ndërhyr në Kazakistan dhe manovron me lehtësi në Bjellorusi. Ky konfigurim është edhe ai i favorizuar nga rusët, të cilët po rizbulojnë statusin e fuqisë së madhe në ndërtimin e një bote të polarizuar mes Moskës dhe Uashingtonit.

Pa e përjashtuar këtë interpretim, ne nuk duhet të injorojmë dimensionin rajonal të asaj që është në rrezik në Ukrainë. Në këtë shkallë, është vërtet gjeopolitika, por nuk është ndikimi i Amerikës, kërcënimi i NATO-s apo tërheqja e ushtruar nga Bashkimi Evropian që është thelbi i problemit. Është para së gjithash sovraniteti ukrainas që Rusia kërkon të zvogëlojë dhe mohojë.

Që nga viti 2014, Rusia ka mbështetur aktivisht dhe hapur aktivitetin e kryengritësit në Donbas dhe ka kërkuar të dobësojë shtetin ukrainas me të gjitha mjetet e mundshme.

Mohimi

Janë tre faktorë që mbështesin këtë zhvendosje progresive drejt mohimit të sovranitetit të Ukrainës si çështje politike.

E para është ansambli i interesave politike, ekonomike dhe strategjike ruse. Në vitin 1991,

zona e integruar ekonomikisht, politikisht dhe demografikisht që ishte Bashkimi Sovjetik u shpërbë papritmas. Lidhjet nuk janë zhdukur – ato shihen konkretisht në rrjetet e tubacioneve dhe diaspora – por janë të tendosura. Objektivist, ka interesa ruse në të gjitha ish-republikat sovjetike, duke filluar nga qytetarët e Federatës Ruse. Mbrojtja e këtyre interesave dhe ambicia për të rinovuar lidhjet janë në qendër të disa projekteve transnacionale, të pranuar me nivele të ndryshme entuziazmi nga fqinjët e Rusisë. Tensionet ndërmjet Kievit dhe Moskës në vitet 2000 sillleshin rreth këtij riintegrimi. Në vitin 2015, Ukraina nuk u bashkua me bashkimin doganor (që do të bëhej Bashkimi Ekonomik Euroaziatik në vitin 2015), për pakënaqësinë e madhe të Rusisë.

Faktori i dytë, veçanërisht i ndjeshëm që nga viti 2013, por i dukshëm që nga viti 2004, është se lëvizjet demokratike përfaqësojnë një kërcënim për Kremlinin. Sovraniteti i Ukrainës shihet këtu në dritën e “revolucioneve me ngjyra”. Në sytë e Moskës, këto zhvillime ishin të paligjshme dhe të udhëhequra nga të huajt. Lëvizja e protestës rreth zgjedhjeve presidenciale ruse të vitit 2012 forcoi dukshëm regjimin e Putinit dhe vendosmërinë e tij për të parandaluar përhapjen e mëtejshme të lëvizjeve pro-demokratike. Dimensioni ideologjik i mbrojtjes së një modeli alternativ ndaj demokracisë liberale është kështu qendror. Vëmë re këtu një rikthim në doktrinën e Brezhnjevitet që dërrmoi aspiratat demokratike në shtetet satelitore të BRSS.

Faktori i tretë është një synim i qartë imperial, i mbartur së pari nga një pjesë e elitave ruse dhe që u bë një pjesë në rritje e vizionit të Vladimir Putin gjatë dy mandateve të tij të para. Ajo që është në rrezik nuk janë më interesat apo ndikimi, por perandoria. Koncepte të ndryshme kanë lejuar formulimin progresiv të tij.

Nocioni “afër jashtë vendit” (Blijnieie Zaroubiejje) i ka kaluar shumë kohë Putinit. Termi është i rezervuar për ish-republikat sovjetike dhe përfshin Ukrainën, Bjellorusinë, Kazakistanin, tre shtetet baltike dhe Moldavinë. Nocioni i referohet një zone ku interesat ruse janë drejtpërdrejt në rrezik dhe nxjerr prej saj një doktrinë të zberthyer në një numër të caktuar dokumentesh dhe deklaratash, thelbi i së cilës është se Rusia ka të drejtë legjitime të ndërhyjë, ndërsa në mënyrë simetrike u kërkohet fuqive të tjera të të jenë të matura. Formalisht, gjeografia e “jashtë vendit të afërt” mbulon atë të Komonuelthit të Shteteve të Pavarura, themelimi i të cilit në dhjetor të vitit 1991 i parapriu shpërbërjes zyrtare të BRSS me disa ditë. Por ky “commonwealth” nuk kishte kurrë shumë përmbajtje. Ndërsa “afër jashtë vendit” mund të mos formalizohet ligjërisht, ai është politikisht më i qartë për arsyen e thjeshtë se imponohet nga vizioni i një aktori të vetëm: Moska.

Formula e “botës ruse” është edhe më e paqartë, por në një farë mënyre më ambicioze. Ky nocion gjeopolitik vepron në disa nivele, konotacionet e tij lejojnë një rrëshqitje të padukshme nga afërsia kulturore dhe historike në simbiozë politike, për të mos thënë përthithje. Vladimir Putin e përdori atë në vitin 2014 pas aneksimit të Krimesë dhe që atëherë është rikthyer rregullisht, në komunikim zyrtar si në përdorim më të përgjithshëm. Në rusisht, shprehja Russki Mir mbart një paqartësi: mir (мир) do të thotë botë dhe paqe. Russki Mir nuk është vetëm bota ruse, por edhe paqja ruse, si një jehonë e largët e asaj forme tjetër perandorake, pax romana. Së fundi, edhe Miri është fshati i konsideruar jo si vend por si komunitet. Termi u përdor gjerësisht në kohët sovjetike (stacioni hapësinor Mir e dëshmon këtë). Por ky komunitet paqësor që i ngjan një famullie ortodokse mbart me vete një implikim më shqetësues: të devijosh nga bota ruse është gjithashtu, fjalë për fjalë,

të devijosh nga paqja ruse. Do të thotë të bësh armiq.

Midis “jashtë vendit të afërt” dhe “botës ruse”, linjat mund të bëhen të paqarta. Në vitin 2014, propaganda e Putinit u përpoq të impononte shprehjen Novorossiia (Rusia e Re), për të përcaktuar një rrip toke të vendosur midis Detit Azov dhe Detit të Zi. Ky sulm dështoi, por me një sulm të ri në vazhdim në këtë territor strategjik, shprehja mund të rishfaqet. Historikisht, ai është gjithashtu i shtrirë në Dnieper.

Ne shohim këtu se si, përmes magjisë së onomastikës dhe legjitimitetit të dyshimtë të një historie tashmë të lashtë, “jashtë vendit të afërt” tërhiqet drejt riintegritit të plotë në “botën ruse”. Kjo rrëshqitje na sjell në thelbin e problemit. Elementët e përmendur deri më tani (mbrojtja e interesave, frenimi i rrezikut që paraqet demokracia, riintegrimi i një hapësire të shpërbërë) nuk kapin plotësisht ambiciet dhe aspiratat e Rosisë së Putinit.

Ajo që është në lojë nuk janë interest apo influencat po perandoria.

Sa i durueshëm aq edhe i paepur”

Koncepti i imperializmit mund të duket disi i vjetëruar, por ai qartëson lëvizjet dhe synimet ruse. Historia ruse është ajo e një shteti centralizues të zhvilluar përmes pushtimeve të njëpasnjëshme. Trashëgimia perandorake gjallëron thellësisht marrëdhëniet e Rosisë me fqinjët e saj perëndimorë (përfshirë justifikimin e aneksimeve të fundit), por edhe më thellë marrëdhënien e çuditshme të mbajtur nga ky vend i pamasë me kufijtë që kanë qenë prej kohësh marshime. “Ne nuk kemi gjetur asnjë mënyrë tjetër për të mbrojtur kufijtë tanë, përveç zgjerimit të tyre”, i shkroi Katerina II Volterit. Pa dyshim që ky konceptim dinamik i kufirit, ku mbrojtja mbahet përmes pushtimit, duhet të merret parasysh për të kuptuar konvolucionet ruse. Por as nuk mund të ndaleshim me kaq. Do të ishte një botë që nuk do të ishte më e jona intelektualisht. Një botë ku e drejta ndërkombëtare është e pakuptimtë dhe mungojnë gurthemeli i saj, të drejtat e popujve për të përcaktuar të ardhmen e tyre.

Referenca ndaj doktrinës së Brezhnjevitet është ndriçuese – po aq edhe e diskutueshme. Iluministe sepse kombinon mbrojtjen e perandorisë me kundërshtimin e vendosur ndaj demokracisë, të dyja të fokusuara në një Perëndim tërheqës dhe kërcënues. Iluministe sepse lëvizjet e trupave dhe zhurma e çizmeve ngjallin furishëm Paktin e Varshavës, krahu i armatosur i kësaj doktrine të formuluar në vitin 1968 për të justifikuar ndërhyrjen në Pragë. Duhet të theksohet se Putini vizitoi varret e ushtarëve sovjetikë të dërguar për të shtypur kryengritjen e vitit 1956 kur kaloi përmes Budapestit në shkurt të vitit 2015.

Megjithatë, referencat për doktrinën e Brezhnjevitet janë të diskutueshme, sepse ajo u formulua për të justifikuar ndërhyrjet në vendet e lidhura me sovjetikët e Evropës Lindore, ndërsa pjesa më e madhe e asaj që po luhet sot ka të bëjë me ish-republikat sovjetike.

Por a është kaq i qartë ndryshimi, nëse marrim parasysh historinë? Ukrainasit përballen sot, në një mënyrë kulturore më të pakëndshme se çekët apo polakët e djeshëm, për shkak të historisë së tyre politike dhe gjuhësore, me atë që Milan Kundera, në një tekst tingëllues të botuar në vitin 1984, e quajti “një rusifikim sa i durueshëm aq edhe i paepur. “. Kjo është

ajo që në fund të fundit zbret: jo ambicia ruse për të rifituar statusin e fuqisë së madhe ose për të përcaktuar marrëdhëniet e saj me Perëndimin, por një dinamikë e përtërirë e përthithjes kombëtare, tretje e ngadaltë e popujve fqinjë dhe territoreve të tyre. Këto territore ishin bosh. Këto vende, këta popuj, këto kombe nuk ekzistojnë. Si të kuptohet ndryshe artikulli mahnitës i botuar nga Vladimir Putin në korrik të vitit 2021, në të cilin ai shkruan se rusët dhe ukrainasit janë “një popull”? Nga irredentizmi i viteve 2014-2020 (“mbrojtja” e rusëve etnikë që jetojnë në Ukrainën lindore), kalojmë në mohimin e pastër dhe të thjeshtë të identitetit ukrainas dhe, si rrjedhojë, realitetit të një kombi ukrainas.

Këtu nuk bëhet fjalë vetëm për cinizëm, edhe nëse askush nuk mashtrohet nga dredhia: pa popull nuk ka të drejtë për vetëvendosje. Por për të kuptuar ndjenjën e legjitimitetit të thellë që duket se banon Vladimir Putin, për të shpjeguar të pavërtetat dhe mospërputhjet e qëndrimit rus, ne jemi të detyruar të kuptojmë këtë perspektivë të gjatë, që shkon përtej tij dhe Sergej Lavrov. Duhet t’i kthehemi konceptit mahnitës të kufirit të formuluar nga Katerina II në letrën e saj drejtuar Volterit, i cili shpreh një realitet gjeopolitik në kundërshtim flagrant me rendin e marrëdhënieve ndërkombëtare: Rusia është në thelb një vend që shtrihet. Rusia e Putinit është trashëgimtare e drejtpërdrejtë e asaj të princave të Moskvisë: ajo thith dhe tret pa u lodhur atë që e rrethon. Kjo lëvizje, e cila filloi në shekullin e 16-të, nuk duhet të ngatërrohet me imperializmin modern, as me një nacionalizëm pushtues si ai i Rajhut të Tretë. Është më tepër se një proces historik i “nacionalizimit”, i cili shpaloset përmes rusifikimit të evokuar nga Milan Kundera.

Kjo lëvizje nuk është padyshim një lumë i gjatë i qetë. Në vitet 1830 dhe 1840, ajo u përball me një pengesë të papritur, me rritjen e ndjenjës kombëtare në atë që do të bëhej sërish Poloni dhe në pjesë të tjera të perandorisë. Përthithës, bashkimi dhe rusifikimi i Rusisë u kthye më pas në dimensionin e perandorisë; u bë “burgu i popujve” (formula është e Leninit, por këtë ide e ndeshim te Custine në 1839). Ishte si reagim ndaj kësaj ngritjeje të nacionalizmave sllavë që dinamika e përthithjes ndryshoi zyrtarisht, nën sundimin e Aleksandrit III, në një politikë zyrtare të rusifikimit kulturor, fetar dhe gjuhësor.

*Rusia e Putinit është trashëgimtare e
drejtpërdrejtë e asaj të princave të Moskvisë:
ajo përthith dhe tret pa u lodhur atë që e
rrethon.*

Pasi u zëvendësua nga historia sovjetike, e cila menjëherë e pengoi dhe e riluajti atë (ndërtimi i shteteve për popujt e stepës aziatike, të cilët më pas u bënë kombe), dhe pasi u thye në vitet 1991, kjo lëvizje ka rifilluar. Edhe një herë, ajo përballet me një ndjenjë kombëtare në rritje, e cila është po aq e fuqishme dhe që konsolidohet përmes rezistencës. Ai ndeshet me një shtet-komb të ri, i cili qëndron me ligjet e tij dhe rendin ndërkombëtar kundër “përhapjes” gjeopolitike të historisë ruse.

Është kjo rezistencë, në kuptimin më fizik të fjalës, që Rusia e Putinit (nga presidenti te një pjesë e popullsisë) e keqkupton, përpiket ta kuptojë, e kupton si thellësisht të paligjshme dhe përpiket dëshpërimisht ta mohojë. Populli ukrainas, në sytë e Putinit dhe në gjuhën e “botës ruse”, nuk ekziston. Nuk është pavarësia e Ukrainës dhe aleancat e saj ekonomike

apo strategjike që kërcënojnë Rusinë. Është se ajo qëndron në kundërshtim me botën ruse, këtë entitet që po zgjerohet ngadalë që e sheh veten si më të fuqishëm, më të vjetër dhe më legjitim se nocionet tallëse të modernitetit perëndimor, si rendi ndërkombëtar, sovraniteti dhe të drejtat e popujve. Popujt? Çfarë popujsh?

Ky është një version i redaktuar dhe i përditësuar i një artikulli të botuar fillimisht në frëngjisht nga Telos

---

Richard Robert is the editor of Telos, a European think tank based in Paris. He started his career in 1995 as an assistant professor in University of Caen and University of Paris-IV Sorbonne. From 2002 to 2009 he was the chief editor of CFDT Cadres, a quarterly magazine published by a French labour union, and from 2012 to 2018 he was the executive director of Paris Innovation Review. His latest book, co-written with Elie Cohen, is *La Valse européenne* (Fayard: 2021).

Published March 23, 2022

Article in Albanian

Translation available in English, Polish

Published in the *Green European Journal*

Downloaded from <https://www.greeneuropeanjournal.eu/rikthimi-i-diktrines-se-brezhnievit/>

The Green European Journal offers analysis on current affairs, political ecology and the struggle for an alternative Europe. In print and online, the journal works to create an inclusive, multilingual and independent media space. Sign up to the newsletter to receive our monthly Editor's Picks.